

Қ А Р О Р И
Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
№8

Дар бораи таҷрибаи судӣ оид ба пардохти бочи давлатӣ аз рӯи парвандаҳои граждани ва оилавӣ

аз 23 декабри соли 2011

ш.Душанбе

Бо мақсади таъмини татбиқи якхелаи қонунгузорӣ ва таҷрибаи ягонаи судӣ марбут ба пардохти бочи давлатӣ, дар асоси моддаи 27 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

Қ А Р О Р К А Р Д:

1. Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки хароҷоти судӣ аз бочи давлатӣ ва хароҷоти вобаста ба баррасии парванда иборат мебошад.

Аз ин рӯ, ба судҳо зарур аст, ки дар ин раванд талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» аз 28 феввали соли 2004 таҳти №19 ва Кодекси муҳофизатии граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон)-ро вобаста ба андоза ва тартиби пардохти бочи давлатӣ дақиқан риоя намоянд.

2. Бочи давлатӣ то пешниҳоди аризаҳои даъвогӣ, дигар аризаҳо ва шикоятҳо, ҳамчунин ҳангоми аз тарафи суд такроран додани нусхаҳои ҳуҷҷатҳо мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» пардохт карда мешавад.

Диққати судҳо ба он бояд ҷалб карда шавад, ки дар вақти ба муҳофизатии судӣ қабул намудани аризаҳои даъвогӣ (ариза) маълумотҳоро оиди нархи даъво, агар даъво нарх дошта бошад, инчунин ҳисоби маблағҳои ситонидашаванда ё баҳснокро, ки дар аризаҳои даъвогӣ (ариза) зикр шудааст, ё не муайян намоянд.

Ба аризаҳои даъвогӣ (ариза) инчунин ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи пардохти бочи давлатӣ бо тартиб ва андозаи

муқарраршуда ва ҳисоби маблағҳои ситонидашаванда ё баҳсноке, ки аз қониби даъвогар, намояндаи ӯ имзо шудаанд, бо нусхаҳо мутаносибан ба теъдоди ҷавобгарон ва шахсони сеюм бояд замима карда шавад.

Агар бочи давлатӣ вобаста ба ариза оид ба қабули фармон, аризаҳои даъвогӣ ва дигар аризаҳо, ки мавзӯи ситонидани бочи давлатӣ шуда метавонанд, пардохт нашуда бошад, он гоҳ судя дар асоси талаботи моддаҳои 128 ва 139 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон таъинот дар бораи беҳаракат монандани аризаро қабул менамояд. Аризаҳое, ки бочи давлатӣ аз рӯи онҳо дар ҳаҷми пурра пардохта нашудааст низ беҳаракат монанда мешаванд.

Дар ҳолати тибқи нишондоди таъиноти судя бочи давлатӣ дар мӯҳлати муқарраршуда пардохта нашуда бошад ё нопурра пардохт шуда бошад, он гоҳ аризаи даъвогӣ (ариза) пешниҳодшуда ба ҳисоб намеравад ва ба аризадиҳанда бо ҳамаи ҳуҷҷатҳои ба аризаи даъвогӣ (ариза) замимагардида баргардонида мешавад.

Нисбати таъинот оид ба беҳаракат монандани аризаи даъвогӣ (ариза) шахсони иштирокчии парванда метавонанд шикоятҳои хусусӣ пешниҳод намоянд.

Дар сурати бо аризаи даъвогӣ дархост дар бораи озод кардан аз пардохти бочи давлатӣ, кам кардани андозаи он, ба таъхир андохтан ё ба давраҳо ҷудо кардани мӯҳлати пардохти бочи давлатӣ замима шуда бошад, он гоҳ судя дархости мазкурро тибқи талаботи қисми 3-и моддаи 91 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ менамояд.

3. Диққати судҳо ба он равона карда шавад, ки дар қисми 1-и моддаи 5 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» масъалаи имтиёзи гурӯҳҳои алоҳидаи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ марбут ба пардохти бочи давлатӣ ба инобат гирифта шудааст. Ҳамзамон, суд мутобиқи муқаррароти қисми 3 моддаи 91 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти вазъи молу мулкӣ шаҳрванд метавонад шахсони иштирокчии дигари парвандаро аз пардохти бочи давлатӣ озод кунад ё андозаи бочи давлатиро кам кунад ё мӯҳлати пардохти бочи давлатиро ба таъхир андозад ё ин мӯҳлатро ба давраҳо ҷудо намояд.

Дар ин ҳусус, бо аризаи даъвогӣ дархост дар бораи озод ё кам кардани андозаи бочи давлатӣ ё ба таъхир андохтани пардохти он ё ин мӯҳлатро ба давраҳо ҷудо намудан замима

карда мешавад, ки дар он бояд маълумот дар бораи вазъи молу мулкӣ арзқунанда дарч гардад.

Масъалаи озод кардани шахсони иштирокчии парванда аз пардохти боҷи давлатӣ ҳангоми қабули аризаи даъвогӣ, дар ҳолатҳои зарурӣ бошад ҳангоми қабули ҳалнома баррасӣ карда мешавад.

Дар сурати қабули таъинот оиди озод ё кам кардани андозаи боҷи давлатӣ ё мӯҳлати пардохти боҷи давлатиро ба таъхир андохтан ё ин мӯҳлатро ба давраҳо чудо намудан, дар парванда далелҳои тасдиққунандаи он, ки тарафҳо барои чунин ҳолатҳо ҳуқуқ доранд, бояд мавҷуд бошанд. Таъинотро дар ин бора суд бояд асоснок гардонида, бо дарназардошти вазъи молу мулкӣ тарафҳо қабул карда шавад.

Инчунин, ба парвандаи мавриди баррасӣ қарордошта далелҳои тасдиққунандаи вазъи молу мулкӣ шахсони иштирокчии парванда бо дарназардошти мавҷудияти дигар сарчашмаи даромадҳо замима карда мешавад.

Агар имтиёз бо хусусияти талаби арзшуда нею, балки бо шахсияти даъвогар алоқаманд бошад, он гоҳ ба ариза нусхаи дахлдорӣ шаҳодатномаи намунаи муқарраршуда замима карда мешавад. Масалан, маъюбон, иштирокчиёни Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда ва ғайраҳо (банди 19-и моддаи 5 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи боҷи давлатӣ»).

4. Боҷи давлатӣ бо дарназардошти хусусиятҳои хоси зерин пардохта мешаванд:

-барои аризаи даъвогӣ, ки ҳамзамон дорои хусусияти молу мулкӣ ва ғайримолумулкӣ мебошад, дар як вақт боҷи давлатӣ барои аризаи даъвогӣ дорои хусусияти молумулкӣ ва ғайримолумулкӣ дошта ситонида мешавад;

-нархи даъворо даъвогар муайян мекунад. Дар сурати баръало мутобиқат надоштани нархи зикршуда ба арзиши воқеии молу мулкӣ талабшаванда нархи даъворо суд ҳангоми қабули аризаи даъвогӣ муайян менамояд ва дар ин хусус таъинот қабул мекунад (қисми 2-и моддаи 92 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон);

-ҳангоми пешниҳоди аризаи даъвогӣ дар бораи тақсимоти молу мулкӣ, ки дар моликии умумӣ қарор дорад, инчунин оид ба чудо кардани ҳисса аз молу мулкӣ зикргардида, эътироф намудани ҳуқуқ ба ҳисса дар молу мулкӣ, агар баҳс дар бораи

эътироф намудани ҳуқуқи моликии даъвогар (даъвогарон) ба молу мулки мазкур қаблан аз ҷониби суд мавриди баррасӣ қарор дода нашуда бошад он гоҳ андозаи бочи давлатӣ тибқи банди 1-и қисми 2-и моддаи 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» ҳисобӣ карда мешавад;

-ҳангоми пешниҳоди аризаи даъвогии муқобили даъво, инчунин дар бораи ба парванда ҷалб намудани шахсони сеюм, ки талабҳои мустақил нисбати мавзӯи баҳс изҳор менамоянд, бочи давлатӣ тибқи муқаррароти моддаи 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» пардохта мешавад;

-дар асоси таъиноти судӣ иваз намудани тарафи хориҷшуда бо вориси ҳуқуқии он (дар сурати ғавти шахси воқеӣ, аз нав таъсис ёфтани ташкилот, даст кашидан аз даъво, интиқоли қарз ва дигар ҳолатҳои ивазшавии шахсон дар ўҳдадорихо) бочи давлатӣ аз тарафи вориси ҳуқуқӣ пардохт карда намешавад;

-дар сурати аз ҷониби судя якҷоя ё ҷудо намудани якҷанд талаботи даъво бочи давлатие, ки ҳангоми пешниҳоди даъво пардохта шудааст аз нав ҳисобӣ нашуда, баргардонида намешавад. Аз рӯи парвандаҳое, ки ба баррасии алоҳида ҷудо карда шудаанд, бочи давлатӣ такроран ситонида намешавад;

-дар ҳолате, ки агар даъвогар аз пардохти бочи давлатӣ озод карда шудааст, бочи давлатиро ҷавобгар (агар ў аз пардохти бочи давлатӣ озод карда нашуда бошад) мутаносибан ба андозаи талаботи қонунгардонидаи суд, пардохт менамояд;

-ҳангоми пешниҳоди даъвои ворисон дар бораи талаб карда гирифтани ҳиссаи молу мулки ба онҳо тааллуқдошта, бочи давлатӣ бо тартибе рӯёнида мешавад, ки ҳангоми пешниҳоди аризаи даъвогии дорои хусусияти молу мулкӣ, ки нархгузорӣ карда намешавад, муқаррар карда шудааст, агар суд аризаро дар бораи эътирофи ҳуқуқи моликӣ ба ин молу мулк қаблан баррасӣ карда бошад.

5. Аз матни Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» бармеояд, ки зарари маънавӣ новобаста аз он ки дар кадом шакл пулӣ ва ё моддӣ ҷуброн мешавад, ҳамчун зарари ғайримолумулкӣ фаҳмида мешавад.

Бинобар ин, бочи давлатӣ аз рӯи ин қабил аризаҳо бояд дар асоси талаботи банди 2 қисми 2-и моддаи 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ», ки пардохти аризаҳои даъвогии дорои хусусияти ғайримолумулкиро пешбинӣ менамоянд, ситонида мешавад.

6. Дикқати судҳо ба он чалб карда шавад, ки боци давлатӣ бо асъори миллӣ дар бонкҳо (филиалҳои онҳо), ҳамчунин тавассути интиқоли маблағҳои боци давлатӣ аз ҳисоби бочсупоранда ба воситаи бонкҳо (филиалҳои онҳо), пардохта мешавад. Қабули боци давлатӣ аз ҷониби бонкҳо (филиалҳои онҳо) дар ҳамаи ҳолатҳо бо додани шакли муқарраргардидаи қвитансия амалӣ мегардад.

7. Агар барои анҷом додани амали дорои аҳамияти ҳуқуқӣ ё барои додани ҳуҷҷат якҷанд шахсоне, ки ҳуқуқи имтиёзро надоранд мурочиат намудаанд, боци давлатӣ дар ҳаҷми пурра бо ҳиссаҳои баробар, ки байни онҳо маслиҳат шудааст ситонида мешавад.

Вақти анҷом додани амалиёти дорои аҳамияти ҳуқуқӣ ё додани ҳуҷҷат якбора якҷанд шахс мурочиат намоянд, ки ҳуқуқи имтиёз надоранд, боци давлатӣ дар ҳаҷми пурра ва саҳмҳои баробари онҳо бо мувофиқаи тарафҳо супорида мешавад. Дар ҳолате, ки агар дар байни шахсони барои анҷом додани амалиётҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ ё барои додани ҳуҷҷатҳо мурочиаткунанда як шахс (якҷанд шахс) мутобиқи қонун аз пардохти боци давлатӣ озод бошад (озод бошанд), пас ҳаҷми боци давлатии ба буҷети дахлдор пардохтшаванда мутаносибан барои шахсони ба имтиёз ҳуқуқдошта кам карда мешавад ва дар ин ҳолат боци давлатиро як шахс (якҷанд шахс), ки ҳуқуқ ба имтиёз надорад (надоранд) мепардозад (қисми 5-и моддаи 6 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи боци давлатӣ»).

8. Масъалаи қисман ё пурра баргардонидани боци давлатии пардохтшуда тибқи талаботи моддаи 94 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешавад.

Ариза дар бораи баргардонидани маблағи боци давлатии барзиёд пардохташуда аз тарафи супорандаи боци давлатӣ ба суди маҳали ҷойгиршавӣ, ки парвандаро баррасӣ намудааст, пешниҳод карда мешавад.

Ба ариза дар бораи баргардонидани маблағи барзиёд пардохташудаи боци давлатӣ ҳалнома, таъинот ва дигар маълумотномаҳо дар бораи ҳолатҳое, ки асоси пурра ё қисман баргардонидани маблағи барзиёд пардохташудаи боци давлатиро дар бар мегиранд, инчунин дар ҳолате, ки агар боци давлатӣ бояд ба андозаи пурра баргардонида шавад-ҳуҷҷатҳои аслии пардохт, дар ҳолати қисман баргардонидани он

- нусхаҳои ҳуҷҷатҳои пардохтии зикргардида замима карда мешаванд.

Баргардонидани бочи давлатӣ аз ҷониби мақомоти молиявии давлатии маҳалли ҷойгиршавии бонк (филиали он), ки пардохтро қабул кардааст, дар асоси таъиноти суд дар хусуси баргардонидани бочи давлатӣ анҷом дода мешавад. Бочи давлатие, ки ба буҷети ҷумҳуриявӣ пардохта шудааст, дар мӯҳлати 10 рӯз аз рӯзи қабул кардани таъиноти суд баргардонида мешавад.

9. Судҳо ҳангоми қабули ҳалнома бояд дар назар дошта бошанд, ки тибқи талаботи моддаи 100 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон суд ба тарафе, ки ба манфиати ӯ ҳалнома қабул кардааст, аз ҳисоби тарафи дигар ҳамаи маблағҳои пардохти бочи давлатӣ вобаста ба баррасии парвандаро ҷуброн менамояд. Агар даъво қисман қонунгардонидани шуда бошад, пас маблағи пардохти бочи давлатии дар ҳамин модда пешбинигардида, ба даъвогар мутаносибан ба андозаи талаботи қонунгардонидани суд ва ба ҷавобгар бошад мутаносибан ба он қисми талаботи даъво, ки ба даъвогар рад карда шудааст, гузаронида мешавад.

Агар суди марҳилаи болоӣ парвандаро ба баррасии нав барнагардонад ва ҳалномаи қабулшударо тағйир диҳад ё ҳалномаи нав қабул кунад, он мутаносибан тақсими бочи давлатиро низ тағйир медиҳад. Дар ин ҳолатҳо суди марҳилаи болоӣ ҳалномаро дар қисми тақсими маблағи бочи давлатӣ тағйир надода бошад, пас ин масъаларо мутобиқи аризаҳои шахси манфиатдор бояд суди марҳилаи якум ҳал кунад.

10. Суди марҳилаи кассатсионӣ бояд дар назар дошта бошад, ки напардохтан ё ноপুরра пардохтани бочи давлатӣ аз ҷониби тараф наметавонад асоси баргардонидани парванда ба суди марҳилаи якум гардад. Дар ин ҳолат масъала дар бораи рӯёнидани бочи давлатӣ ба андозаи муқаррарнамудаи қонун дар қарори кассатсионӣ бо дарназардошти қоидаҳои моддаи 100 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишуда, ҳал мегардад.

11. Мутобиқи талаботи моддаи 106 КМГ Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба таъинот оид ба масъалаҳои пардохти бочи давлатӣ шахсони иштирокчии парванда метавонанд шикоятҳои хусусӣ пешниҳод намоянд.

12. Бо қабули қарори мазкур қарори Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 11 март соли 1982 №2 (бо тағйироту

иловаҳо аз 28 декабри соли 1989 №9 «Дар бораи таҷрибаи судӣ
оиди рӯёнидани харочотҳои судӣ марбут ба парвандаҳои
гражданин» аз эътибор соқит дониста шавад.

**Раиси Пленум,
Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон
Н.Абдуллоев**

**Котиби Пленум,
Судьяи Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон
М.Саидов**